

- باشگاه «مانا»، الگوی موفق میدان‌داری نوجوانان

حجت‌الاسلام والمسلمین حسن منصوریان، رئیس کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر مشهد

یکی از رویکردهای مهم مدیریت شهری در سال‌های اخیر، توجه ویژه به حوزه نوجوانان و ایجاد بسترهای مناسب برای رشد مهارت‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی این قشر اثرگذار بوده است. در همین راستا فرهنگ‌سرای گفت‌وگو از اواخر سال ۱۳۹۹ با محوریت نوجوانان راه‌اندازی شد و از سال ۱۴۰۱ نیز باشگاه مانا با عنوان «مهارت‌های اجتماعی نوجوان امروز» فعالیت خود را آغاز کرد. فرهنگ‌سراها با هدف افزایش تعامل میان شهروندان و مدیریت شهری، ارتقای آموزش‌های شهروندی و تقویت حس تعلق اجتماعی شکل گرفته‌اند و فرهنگ‌سرای گفت‌وگو نیز با تمرکز بر گروه سنی نوجوانان توانسته است به یکی از مراکز موفق تربیت و توانمندسازی نوجوانان در شهر مشهد تبدیل شود. در این مجموعه نوجوانان صرفاً مخاطب برنامه‌ها نیستند، بلکه در فرایند ایده‌پردازی، طراحی، اجرا و مدیریت بسیاری از برنامه‌ها نقش مستقیم دارند و همین مسئله موجب افزایش حس مسئولیت‌پذیری، خودباوری و مشارکت اجتماعی آنان شده است. برگزاری برنامه‌های خدمت‌رسانی گسترده در دهه پایانی ماه صفر، جشنواره‌های رشد‌محور، طرح‌های درخت‌کاری، برنامه‌های نویسندگی و تولید محتوای رسانه‌ای، جشنواره‌های هنری و همچنین فعالیت‌های متنوع اجتماعی از جمله دستاوردهای این مجموعه است. یکی از بخش‌های شاخص فعالیت باشگاه مانا، آموزش سواد رسانه‌ای و مهارت‌های تولید محتوا به نوجوانان است. رویدادهایی نظیر «رایانو» فرصت مناسبی را برای آموزش خبرنگاری، خبرنگرینی، عکاسی، تدوین، تولید پادکست و طراحی پوستر فراهم کرده و زمینه رشد استعداد های نوجوانان را در این حوزه مهیا ساخته است. امروز جنگ روایت‌هایی از مهم‌ترین عرصه‌های مواجهه فرهنگی است و توانمندسازی نوجوانان در حوزه سواد رسانه و تولید محتوای صحیح و مسئولانه، اقدامی راهبردی برای آینده کشور محسوب می‌شود. نوجوانان عضو باشگاه مانا در مناسبت‌ها رویدادهای مختلف شهری با اجرای ده‌ها خدمت متنوع فرهنگی، اجتماعی و رسانه‌ای، جلوه‌ای از مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی نسل نوجوان را به نمایش گذاشته‌اند و ثابت کرده‌اند که می‌توانند در کنار خانواده‌ها و سایر اقشار جامعه نقش آفرین باشند. شورای اسلامی شهر مشهد از برنامه‌هایی که به رشد مهارت‌های زندگی، تقویت هویت دینی و ملی، ارتقای سواد رسانه‌ای و افزایش مشارکت اجتماعی نوجوانان منجر شود، حمایت می‌کند و توسعه فعالیت‌های نوجوان‌محور را از ضرورت‌های مهم فرهنگی شهر می‌داند.

- جذب ۱۲ هزار نوجوان مشهدی در باشگاه «مانا»

جاوید کبیانی، معاون شهردار و رئیس سازمان فرهنگی و اجتماعی شهرداری مشهد

در جامعه امروز هنوز برخی والدین تصور می‌کنند حضور فرزندان در کلاس‌های صرفاً نظری می‌تواند زمینه رشد و دانایی آن‌ها را فراهم کند. درحالی‌که دوره کودکی و نوجوانی زمان آماده‌سازی افراد برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی در بزرگسالی است. اگر نوجوانان در این دوره از تجربه‌های واقعی و فعالیت‌های عملی محروم باشند، در آینده نیز در انجام مسئولیت‌ها با چالش مواجه خواهند شد. این باشگاه‌ها با هدف جذب، هدایت و سازمان‌دهی گروه‌های مختلف شهروندان ایجاد شده‌اند و توانسته‌اند در مدت فعالیت خود، مخاطبان گسترده‌ای را جذب کنند. باشگاه به‌طور اختصاصی برای نوجوانان دختر و پسر دوره اول متوسطه طراحی شده و طی حدود یک سال و نیم گذشته بیش از ۱۲ هزار نوجوان مشهدی را جذب کرده است. رویکرد اصلی باشگاه مانا «تربیت تجربه‌محور» است و نوجوانان در برنامه‌های این باشگاه به‌صورت مستقیم در فعالیت‌ها مشارکت دارند. ایجاد فرصت‌های تجربه‌محور و فراهم‌کردن امکان کنشگری واقعی نوجوانان در شهر و جامعه از ویژگی‌های مهم این باشگاه به‌شمار می‌رود. برنامه‌های باشگاه مانا با ویژگی‌هایی همچون «ساده و جذاب بودن، ایجاد هیجان، حل مسئله، اثرگذاری اجتماعی، زمان‌محوری و واقع‌گرایی» طراحی شده‌اند. ارزیابی‌ها نشان می‌دهد برنامه‌های تجربه‌محور این باشگاه با بیش از ۹۰ درصد رضایت نوجوانان شرکت‌کننده همراه بوده و توانسته است زمینه حضور فعال و اثرگذار نوجوانان در فعالیت‌های اجتماعی را فراهم کند.

- «مانا»، الگوی نوین نقش آفرینی اجتماعی نوجوانان

سید میثم موسوی مهر، مدیرعامل مؤسسه فرهنگی شهرآرا

باشگاه مانا یکی از نمونه‌های موفق مخاطب‌محور در حوزه نوجوانان است. این باشگاه توانسته است بستر واقعی و میدانی برای نقش آفرینی اجتماعی نوجوانان فراهم کند. باشگاه‌های موضوعی شهرداری مشهد از سال ۱۴۰۰ با هدف ایجاد زیرساختی نوین برای تعامل با شهروندان و متناسب با مأموریت‌های سازمان فرهنگی و همچنین تقویت هویت و نقش آفرینی مردم در فرایند‌های شهری شکل گرفتند. مانا به‌عنوان باشگاه نوجوان‌گرا و مبتنی بر تعامل میدانی، توانسته است قشر خاصی از مخاطبان را با تنوع موضوعی هدف قرار دهد و خروجی‌های درخور توجهی طراحی کند. امروز شاهد حضور و فعالیت سه نسل از نوجوانان مشهدی در این باشگاه هستیم که ارتباط مستمر خود را با این پلتفرم حفظ کرده‌اند. یکی از مزیت‌های مانا «میدانی بودن» آن است. در مانا، نقش آفرینی نوجوانان صرفاً محدود به فضای مجازی نیست. تنوع موضوعات و عرصه‌های فعالیت، از دیگر نقاط قوت مانا است. نوجوانان در این باشگاه می‌توانند در حوزه‌های مختلف متناسب با علائق و ظرفیت‌های خود نقش آفرینی کنند، از مشارکت در فعالیت‌های مذهبی و معنوی همچون برپایی

مدیریت شهری مشهد با ایجاد بستری مناسب، دستاوردهای درخور توجهی برای نوجوانان شهر ایجاد کرده است

«مانا»، ۴ سال تجربه آموزش مهارت‌های اجتماعی برای نسل نوجوان مشهد

- نوجوانان؛ از مخاطب بودن تا میدان‌داری

محمد رضا فیضی، مدیر کانون فرهنگی قائمیه

سال‌هاست درباره نوجوانان حرف می‌زنیم، برایشان برنامه می‌نویسیم و درباره نیازهایشان جلسه برگزار می‌کنیم، اما یک سؤال اساسی همچنان باقی است: آیا نوجوانان صرفاً مخاطب فعالیت‌های ما هستند یا می‌توانند خودشان نقش آفرین و میدان‌دار باشند؟ تجربه سال‌ها فعالیت در مسجد، کانون فرهنگی و بسیج نشان داده است که هرگاه به نوجوانان اعتماد کرده‌ایم، نتیجه‌ای فراتر از انتظار گرفته‌ایم. نوجوان امروز تنها به دنبال شنیدن نیست، او می‌خواهد دیده شود، مسئولیت بپذیرد و اثرگذاری خود را در محیط پیرامونش تجربه کند. یکی از نقاط قوت باشگاه اجتماعی مانا نیز همین نگاه است؛ نگاهی که نوجوان را نه دریافت‌کننده خدمات فرهنگی، بلکه کنشگری مؤثر در عرصه اجتماعی می‌بیند. مفهوم «کنشگری نوجوان» دقیقاً از همین نقطه آغاز می‌شود. کنشگری یعنی نوجوان احساس کند می‌تواند برای حل مسائل محله، مسجد، مدرسه و حتی شهر خود نقش داشته باشد. نوجوانی که در برگزاری یک جشن مردمی مشارکت می‌کند، برای یک خانواده نیازمند بسته معیشتی آماده می‌کند، در فعالیت‌های رسانه‌ای مسجد، تولید محتوا انجام می‌دهد یا مسئولیت یک گروه هم‌سالان را بر عهده می‌گیرد، در واقع در حال تمرین مسئولیت اجتماعی است. رویکرد باشگاه مانا، کشف ظرفیت‌های نوجوانان و سپردن نقش‌های واقعی به آنان است، رویکردی که به جای محدودکردن نوجوانان به حضور در کلاس‌ها و برنامه‌های صرفاً آموزشی، آنان را به متن فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی می‌آورد. تجربه نیز نشان داده است هرجا نوجوانان صاحب نقش شده‌اند، نشاط اجتماعی، حس تعلق محله‌ای و سرمایه اجتماعی رشد یافته است.

- بستری برای توانمندی در دنیای پرشتاب امروز

غفوریان، مسئول گروه فرهنگی دختران کانون هور

دوران نوجوانی بحرانی‌ترین و طلایی‌ترین مرحله برای شکل‌گیری هویت است. دختران نوجوان ما برای عبور موفق از این پیچ تاریخی، بیش از دانش نظری به سواد اجتماعی نیاز دارند. ایجاد باشگاه مانا پاسخی دقیق و هوشمندانه به این ضرورت انکارناپذیر است. نخستین دلیل اهمیت مانا، برکردن خلأهای تربیتی نظام آموزشی رسمی است. مدارس اغلب بر حافظه‌محوری تمرکز دارند، اما مانا فضایی است که در آن «مهارت‌های نرم» همچون تفکر نقادانه، توانایی «نه گفتن»، حل مسئله و مدیریت هیجانات، نه به‌عنوان مفاهیمی انتزاعی، بلکه در بستر فعالیت‌های گروهی و تعاملی پویا آموخته می‌شوند. دوم اینکه، باشگاه مانا برای دختران نوجوان، «حریم امن» است؛ فضایی که در آن بدون هراس از قضاوت‌های بیرونی، می‌توانند توانمندی‌های خود را محک بزنند، به مشارکت اجتماعی روی آورند و اعتماد به‌نفس خود را بازسازی کنند. این باشگاه به آن‌ها می‌آموزد که چگونه به‌عنوان شهروندانی مسئول و تأثیرگذار در جامعه حضور یابند. در واقع، نوجوانی که مهارت‌های اجتماعی را بیاموزد، در برابر بسیاری از آسیب‌های روانی و اجتماعی واکنشینه می‌شود. در نهایت، مانا فراتر از یک کلاس آموزشی، یک «شبکه حمایتی» است، جایی که نوجوان با هم‌سالان خود پیوند می‌خورد. از تجربیات یکدیگر می‌آموزد و در مسیر بلوغ عاطفی تنها نمی‌ماند.

- روایت یک نوجوان از خدمت در چای‌خانه قاسم‌بن‌الحسن^(ع)

محمد بدرام، نوجوان کلاس دهم مدرسه شهید آرمین صفا و حال و هوایی را که داخل چای‌خانه وجود دارد، کمتر جایی تجربه کرده‌ام؛ فضایی که برای من یادآور حال‌وهوای حرم است. قبلاً در مکان‌های مختلفی فعالیت کرده‌ام و در هیئت‌ها هم کمک کرده‌ام، اما فضای اینجا متفاوت است. گاهی وقتی در زندگی با مشکلی روبه‌رو می‌شوم، به چای‌خانه می‌آیم و خدمت می‌کنم. بارها برایم پیش آمده که در سایه دای مردم کره کارهایم باز شده است. اگر هم زمانی ناراحت یا عصبانی باشم، وقتی به چای‌خانه می‌آیم و کنار بچه‌ها قرار می‌گیرم، با شوخی‌ها و فضای صمیمی که وجود دارد، همه ناراحتی‌ها از ذهنم بیرون می‌رود و همیشه داخل چای‌خانه با لبخند مشغول خدمت هستیم.

- فضایی امن برای دیده‌شدن و احساس ارزشمندی نوجوانان

علیرضا محبوب، دانش‌آموز پایه دهم رشته تولیدات رسانه‌ای

نخستین آشنایی من با باشگاه مانا به دوران متوسطه اول بازمی‌گردد. زمانی که به مناسبت ۱۳ آبان، کلیبی برای مدرسه تهیه کردم و از سوی باشگاه مانا و فرهنگ‌سرای گفت‌وگو لوح تقدیری دریافت کردم. همان تجربه اولیه باعث شد جذب فضای باشگاه شوم. توجه و حمایتی که نسبت به نوجوانان وجود داشت، برایم ارزشمند بود و احساس کردم اینجا می‌توانم دیده شوم. با آغاز فعالیت رسمی باشگاه، عضو شدم و علاوه بر حضور در برنامه‌های فرهنگی و تفریحی، در واحد رسانه باشگاه نیز به تهیه و تدوین کلیپ کمک می‌کردم. همین تجربه‌ها باعث شد هنگام انتخاب رشته، به سمت کارواندش و تولیدات رسانه‌ای بروم. اکنون نیز در باشگاه مانا به‌عنوان مسئول واحد رسانه باشگاه فعالیت می‌کنم. اکنون حدود ۱۵۰ نوجوان علاقه‌مند به حوزه رسانه را رهبری می‌کنم و تلاش می‌کنم تجربیاتی را که خودم کسب کرده‌ام، به آن‌ها منتقل کنم. حضور در باشگاه باعث شد ارتباطاتم گسترده‌تر و مؤثرتر شود و کار گروهی را به‌صورت عملی یاد بگیرم. حتی خواهرم و بیش از ۱۰ نفر از دوستانم را نیز برای عضویت در باشگاه ثبت‌نام کردم؛ ریزر معتقدم این فضا علاوه بر تقویت مهارت‌ها، بُعد معنوی فعالیت‌ها را نیز حفظ کرده است. مانا برای من فقط یک باشگاه نیست، بلکه مسیری برای رشد، تجربه مسئولیت و یافتن هویت حرفه‌ای بوده است؛ مسیری که احساس ارزشمندی و اعتماد به‌نفس را در من تقویت کرد.

فاطمه غلامی، باشگاه مانا (مهارت‌های اجتماعی نوجوان امروز) در چهارمین سال فعالیت خود به یکی از تجربه‌های شاخص مدیریت شهری مشهد در حوزه نوجوانان تبدیل شده است؛ بستری که تلاش می‌کند نوجوانان را از «مخاطب صرف» برنامه‌های فرهنگی به «کنشگران اجتماعی» در متن شهر تبدیل کند. این باشگاه با تکیه بر رویکرد تجربه‌محور، مشارکت داوطلبانه و میدان‌دادن به نوجوانان در فعالیت‌های واقعی شهری، طی چند سال گذشته توانسته است هزاران نوجوان مشهدی را در مسیر یادگیری مهارت‌های اجتماعی، مسئولیت‌پذیری و فعالیت‌های فرهنگی و رسانه‌ای همراه کند. هم‌زمان با چهارمین سالگرد شکل‌گیری این مجموعه، مدیران شهری، فعالان فرهنگی و اعضای نوجوان باشگاه، از دستاوردها، تجربه‌ها و افق پیش‌روی این حرکت فرهنگی سخن گفته‌اند.

برای طراحی مدلی که بتواند این خلأ را جبران کند، جلسات کارشناسی متعددی برگزار شد. هدف این بود که برنامه‌ای طراحی شود که هم هیجان‌انگیز و دگرگون‌کننده باشد. هم با فرهنگ ایرانی-اسلامی سازگاری داشته باشد، هم به‌صورت داوطلبانه و مستمر دنبال شود. نتیجه این فرایند طراحی باشگاه مانا (مهارت‌های اجتماعی نوجوان امروز) بود که با فعالیت‌های متنوع و فراخوان عمومی برای جذب نوجوانان آغاز به‌کار کرد. در ابتدای کار اردوهایی برای نوجوانان برگزار شد تا خانواده‌ها با هویت و اهداف این باشگاه آشنا شوند. سپس برنامه‌هایی برای نوجوانان طراحی شد که در دانش‌آموزان فعال مدارس نیز تقدیر به عمل آمد. یکی از برنامه‌های شاخص مانا، راه‌اندازی چای‌خانه حضرت قاسم‌بن‌الحسن^(ع) در میدان شهداست؛ فضایی که زیرساخت آن توسط شهرداری فراهم شده است، اما اداره آن به‌صورت مردمی و توسط نوجوانان انجام می‌شود و در طول سال به‌ویژه در مناسبت‌های مذهبی به شهروندان خدمات ارائه می‌دهد.

نقطه‌ای مهم در مسیر حرکت فرهنگی محمود خدیوی، مدیر فرهنگ‌سرای گفت‌وگو و باشگاه مانا، به‌عنوان مدیر باشگاه مانا، چهارمین سال تولد این باشگاه را نقطه‌ای مهم در مسیر یک حرکت فرهنگی هدفمند می‌دانیم. مانا در این چهار سال، از یک ایده نوپا به شبکه‌ای پویا از نوجوانان و جوانان کنشگر فعال و دغدغه‌مند تبدیل شده است؛ شبکه‌ای که تربیت در میدان، حل مسائل واقعی شهر و محله، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مهارت‌آموزی را به‌صورت عملی تمرین کرده است. در این مدت، ده‌ها فرصت تجربه‌محور میدانی در حوزه مهارت‌های حل مسئله، تفکر هویت‌بخش، سواد رسانه‌ای و کار تیمی، با همیاری تشکل‌های فرهنگی و مدیران حلقه‌های میانی، برگزار کرده‌ایم؛ نشست‌های گفت‌وگو محور با حضور استادان و فعالان فرهنگی شکل گرفته است و بیش از ۴۷ هزار نوجوان دختر و پسر فعال، در رویدادهای داوطلبانه رشد‌محور پوییش‌های شهری و برنامه‌های مسئله‌محور مشارکت داشته‌اند.

- باشگاه «مانا»، فرصتی برای مسئولیت‌پذیری و خودباوری نوجوانان

یوسف اسماعیل‌زاده، سرپرست معاونت مالی و پشتیبانی مؤسسه فرهنگی شهرآرا

فراهم‌سازی بستر تجربه‌های واقعی در جامعه می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت و مسیر آینده نوجوانان داشته باشد. موضوع مسئولیت‌پذیری نوجوانان در خانواده و جامعه از جمله مسائلی بود که در جلسات کارشناسی و اتاق فکر سازمان فرهنگی و شورای اسلامی شهر مشهد مورد بحث و بررسی قرار گرفت. اخیر به‌گونه‌ای پیش‌رفته که کمتر به توانمندسازی نوجوانان برای حضور در عرصه‌های اجتماعی توجه شده است. به‌عنوان مثال اردوهای دانش‌آموزی که می‌توانستند فرصت مناسبی برای تجربه‌های اجتماعی باشند، به‌دلیل مختلف (از جمله مسائل ایمنی و قوانین پیچیده) با محدودیت‌های بیشتری مواجه شدند و همین موضوع باعث شد برخی مربیان به سمت برنامه‌های کم‌تحرك‌تر و صرفاً آموزشی حرکت کنند.

- حسین باغلی، مدرس دانشگاه

مطالعات انجام‌شده در حوزه تعلیم و تربیت نشان می‌دهد مسیر فعالیت‌های فرهنگی در سال‌های اخیر به‌گونه‌ای پیش‌رفته که کمتر به توانمندسازی نوجوانان برای حضور در

عرصه‌های اجتماعی توجه شده است. به‌عنوان مثال اردوهای دانش‌آموزی که می‌توانستند فرصت مناسبی برای تجربه‌های اجتماعی باشند، به‌دلیل مختلف (از جمله مسائل ایمنی و قوانین پیچیده) با محدودیت‌های بیشتری مواجه شدند و همین موضوع باعث شد برخی مربیان به سمت برنامه‌های کم‌تحرك‌تر و صرفاً آموزشی حرکت کنند.